

§53

Ansvarsprövning för regionstyrelsen 2023 (RS/72/2024)

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalens revisorer granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom styrelsen och nämndernas verksamhetsområden. Revisorerna granskar verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt prövar om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Den 12 april 2024 lämnade revisorerna in revisionsberättelse samt redogörelse för år 2023 till regionfullmäktige.

I inkommen revisionsberättelse tar revisorerna ställning i ansvarsfrågan. Sammantaget tillstyrker revisorerna att regionfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för regionstyrelsen för 2023 men med anmärkning. Revisorerna anser att regionstyrelsen brustit i beredningen av regionplanen för 2024–2026. De anser att motiveringen till att återställa balanskravsresultatet på längre tid än tre år inte har stöd i kommunallagen eller i förarbetena till lagen. De anser inte heller att regionstyrelsens beredning av ärendet till fullmäktige hösten 2023 om hälso- och sjukvårdsnämndens underskott utan beloppsgräns överensstämmer med kommunallagens krav på en budget i balans. Vidare anser de att regionstyrelsen har i sitt uppdrag brustit i uppsiktsplikten vad gäller den ekonomiska utvecklingen inom hälso- och sjukvårdsnämnden, vilket de anser har försatt regionen i ett mycket allvarligt ekonomiskt läge.

Med anledning av att regionens revisorer riktar anmärkning mot regionstyrelsen ska regionstyrelsen och de ledamöter och ersättare som tjänstgjort men avgått under 2023 ges möjlighet enligt 5:e kap 32 § Kommunallagen att inkomma med förklaring. En förklaring har inkommit från regionstyrelsen. Det har också inkommit egna förklaringar från Moderaterna och Centerpartiet.

Revisorernas sammantagna bedömning

- Regionstyrelsen har inte bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillfredsställande sätt.
- Styrelsen redovisar en låg måluppfyllelse och har inte fattat beslut om åtgärder i tillräcklig omfattning för att nå målen.
- Revisorerna bedömer att den interna kontrollen delvis varit tillräcklig på grund av att fördjupade granskningar visat på vissa brister, men att arbetet med regionstyrelsens internkontrollplan har förbättrats mot tidigare år.
- Revisorerna bedömer att åtgärderna utifrån uppsiktsplikten för hälso- och sjukvårdsnämnden och kollektivtrafiknämnden inte varit tillräckliga utifrån den

information styrelsen fått under året avseende nämndernas verksamhet och ekonomi.

Regionstyrelsens förklaring

Regionstyrelsen beskriver i sin förklaring händelser som påverkat verksamhet och ekonomi under året. Styrelsen markerar oron i omvärlden som påverkat hela vårt samhälle. Inte minst kopplat till hög inflation och ökade kostnader generellt. Styrelsen beskriver också vilka åtgärder som tidigt på året vidtagits kopplat till det ekonomiska läget. Men också de avvägningar som gjorts för att undvika hastigt beredda och kortsiktiga beslut om åtgärder som riskerat att drabba välfärden, medarbetare och medborgare. Att lägga en budget i balans för 2024 och i verksamheten tillfälligt genomföra stora nedskärningar, för att sedan växla upp igen, menar styrelsen skulle ha inneburit stora negativa konsekvenser för verksamheten men också för invånarna i regionen. Vidare har regionstyrelsen beskrivit betydelsen av ett långsiktigt förhållningssätt till en ekonomi i balans där ett kontinuerligt arbete med uppsatta mål ska ge långsiktigt hållbara effekter för både verksamhet och ekonomi.

Centerpartiets förklaring

Regionstyrelsens ledamöter och ersättare från Centerpartiet deltog inte i regionstyrelsens beslut om förklaring utan har i stället lämnat in en egen skrivning. De anser att de vid samtliga regionstyrelsemöten under 2023 agerat i samtliga ärende gällande månadsrapport, tertialrapport och delårsrapport för att regionstyrelsen ska bereda ärendet gällande den ekonomiska situationen till regionfullmäktige samt tillkalla sig hälso- och sjukvårdsnämnden för att stärka uppsiktsplikten gentemot densamma. Men att ledamöterna från Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet konsekvent under året avslagit yrkandena som Moderaterna lagt eller stöttat och därigenom försatt verksamheten i ett mycket allvarligt läge.

De anser att det är ledamöterna från Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet som har orsakat att regionstyrelsen agerat bristfälligt i de avseenden som revisorernas kritik berör. Utifrån det anser Centerpartiet att det bör riktas en anmärkning mot regionstyrelsen, i enlighet med revisorernas förslag, men att det finns sakliga skäl för regionfullmäktiges presidium att pröva frågan om anmärkning ska riktas enbart mot de ledamöter som har orsakat den situation som revisorernas kritik berör och inte samtliga ledamöter dvs anmärkning mot ledamöterna tillhörande Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet.

Moderaternas förklaring

Regionstyrelsens ledamöter och ersättare från Moderaternas deltog inte heller i

regionstyrelsens beslut om förklaring utan har också lämnat in en egen skrivning. Förklaringen liknar i stort den som Centerpartiet lämnat. Moderaterna anser att de vid samtliga regionstyrelsemöten under 2023 agerat i samtliga ärende gällande månadsrapport, tertialrapport och delårsrapport för att regionstyrelsen ska bereda ärendet gällande den ekonomiska situationen till regionfullmäktige samt tillkalla sig hälso- och sjukvårdsnämnden för att stärka uppsiktsplikten gentemot densamma.

De anser att ledamöterna från Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet konsekvent under året avslagit deras yrkanden och därigenom försatt verksamheten i ett mycket allvarligt läge. De anser att ledamöternas agerande har orsakat att regionstyrelsen har agerat bristfälligt i de avseenden som revisorernas kritik berör. Utifrån det anser de att det är fullt rimligt att, i enlighet med revisorernas förslag, rikta anmärkning mot regionstyrelsen men att det finns sakliga skäl för regionfullmäktiges presidium att pröva frågan om anmärkning ska riktas enbart mot de ledamöter som har orsakat den situation som revisorernas kritik berör och inte samtliga ledamöter.

Presidiets bedömning

Regionens revisorer har i sin revisionsberättelse och redogörelse redogjort för de brister som regionstyrelsen och regionstyrelsens ledamöter och tjänstgörande ersättare uppvisat i sin ledning och styrning under verksamhetsåret 2023. Presidiet har tagit del av samtliga inkomna förklaringar.

Regionstyrelsen och nämnder får uppdrag av regionfullmäktige som är förenat med ansvar. Grunden för verksamheten i regionstyrelse och nämnder utgörs av fullmäktiges mål, riktlinjer och budget. Regionstyrelsen och nämndernas ansvar är att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag samt lagar och föreskrifter.

Ledamöterna i styrelse och nämnder har visserligen ett individuellt ansvar för att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och agera inom uppdragets förutsättningar och ramar. Men ansvaret för regionstyrelsens resultat för ekonomi och verksamhet år 2023 är gemensamt. Presidiet anser inte att det finns skäl att pröva om någon enskild ledamot har brustit i agerande. Vidare är presidiets bedömning att det är en sammanhållen helhet av beslut och åtgärder, inkluderat yttre påverkansfaktorer, som bidrar till verksamhetens ekonomi och resultat och inte enstaka beslut.

Presidiet är medveten om det mycket svåra ekonomiska läge som Region Jämtland Härjedalen och samtliga regioner i Sverige befinner sig i. År 2023 har varit ett år som fortsatt att präglas av en orolig omvärld och som fått konsekvenser för hela vårt samhälle, inte minst kopplat till hög inflation och ökade kostnader generellt. Det har påverkat regionstyrelsens möjlighet att verkställa övergripande mål och beslut från regionfullmäktige. Det prognostiserade underskottet för helår 2023 som sattes efter tertialrapporten per april var

också så pass stort att det var svårt att hantera det på kort sikt. Det skulle i så fall ha inneburit att regionen tvingats till hastigt beredda och kortsiktiga beslut om åtgärder som riskerat att drabba välfärden, medarbetare och medborgare.

Regionstyrelsen har hela året arbetat med åtgärder för att nå en ekonomi i balans. Redan efter månadsrapporten i februari fick regiondirektören i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att nå en ekonomi i balans samt föreslå eventuella ytterligare åtgärder. Liknande beslut togs också i nämnderna under våren. Regionstyrelsen har löpande följd upp arbetet och återredovisat det till regionfullmäktige.

Likt många andra regioner åberopades synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för 2024. Region Jämtland Härjedalen skäl till det var i huvudsak de snabba förändringarna i omvärlden och att regionen ville undvika snabba ogenomtänkta åtgärder. Att lägga en budget i balans och i verksamheten tillfälligt genomföra stora nedskärningar, för att sedan växla upp igen, skulle ha inneburit stora negativa konsekvenser för verksamheten men även för invånarna i regionen. Presidiet anser regionstyrelsen gör rätt bedömning att det behövs ett långsiktigt förhållningssätt till god ekonomisk hushållning som kan ge långsiktigt hållbara effekter för både verksamhet och ekonomi.

Regionstyrelsen har ett helhetsansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. Utifrån det delar presidiet revisorerens bedömning om att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga och att regionstyrelsen i ett tidigare skede borde ställt krav om ytterligare åtgärder. Regionstyrelsen skulle också i ett tidigare skede ha föreslagit att regionstyrelsen och nämnderna skulle få gå med underskott för verksamhetsåret 2023. Regionstyrelsens arbete med mål och uppdrag kan också utvecklas ytterligare för att måluppfyllelsen ska vara tillfredsställande.

Förslag till beslut

Regionfullmäktiges presidium föreslår regionfullmäktige

Regionfullmäktige beviljar regionstyrelsen ansvarsfrihet men riktar en anmärkning mot regionstyrelsen och dess ledamöter och ersättare för verksamhetsåret 2023.

Motivering

Region Jämtland Härjedalen har under hela 2023 varit i en situation som präglats av hög inflation, ökade pensionskostnader, lågkonjunktur, höjda drivmedelspriser och ett svårt säkerhetsläge. Samtliga regioner i Sverige utom tre visade på kraftiga ekonomiska underskott för 2023. Fullmäktiges presidium anser att det bör beaktas när året 2023 summeras eftersom det påverkat förutsättningarna för regionstyrelsen att fullgöra sina uppdrag från fullmäktige. Presidiet ser positivt på det långsiktiga strategiska arbetet med en ekonomi i balans som påbörjats och de verksamhetsförbättringar som pågår. Därför delar

också presidiet bedömningen att åberopa synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för 2024.

Men även om regionstyrelsen har arbetat med åtgärder och också följt upp nämndernas arbete så delar presidiet revisorernas kritik om att regionstyrelsens arbete med åtgärder skulle ha intensifierats tidigare. Utifrån regionstyrelsens helhetsansvar anser presidiet också att regionstyrelsen tidigare på året borde ha föreslagit fullmäktige att tillåta regionstyrelsen och nämnderna att få gå med underskott 2023. Det är huvudskälet till att presidiet står bakom revisorernas förslag om att bevilja regionstyrelsens ansvarsfrihet men att en anmärkning riktas mot regionstyrelsen och dess ledamöter och tjänstgörande ersättare för verksamhetsåret 2023.

Presidiet vill därmed förtydliga det allvarliga läget och emotser skarpare åtgärder framgent för att komma till rätta med det ekonomiska underskottet.

Regionstyrelsens ordförande Bengt Bergqvist (S) föredrar årsredovisningen för regionstyrelsens förvaltningsområde 2023.

Yrkanden

Robert Hamberg (M), Lars-Erik Olofsson (KD), Cristine Persson (C), Björn Hammarberg (M) och Anders Frimert (S) yttrar sig.

Robert Uitto (S), Karin Näsmark (S), Britt Carlsson (S) och Jonas Andersson (S) yrkar bifall till fullmäktiges presidiums förslag.

Revisorernas ordförande Jan Rönngren föredrar revisionsberättelsen och revisorernas uttalande i frågan om anmärkning och ansvarsfrihet för regionstyrelsen.

Fullmäktiges ordförande Anders Sundin (S) redogör för beredningen av ärendena om ansvarsprovning med anledning av regionens revisorers revisionsberättelse.

Ordföranden föredrar fullmäktiges presidiums förslag till beslut.

Beslut

Regionfullmäktige beviljar regionstyrelsen ansvarsfrihet men riktas en anmärkning mot regionstyrelsen och dess ledamöter och ersättare för verksamhetsåret 2023.

Motivering

Region Jämtland Härjedalen har under hela 2023 varit i en situation som präglats av hög inflation, ökade pensionskostnader, lågkonjunktur, höjda drivmedelspriser och ett svårt säkerhetsläge. Samtliga regioner i Sverige utom tre visade på kraftiga ekonomiska

underskott för 2023. Fullmäktiges presidium anser att det bör beaktas när året 2023 summeras eftersom det påverkat förutsättningarna för regionstyrelsen att fullgöra sina uppdrag från fullmäktige. Presidiet ser positivt på det långsiktiga strategiska arbetet med en ekonomi i balans som påbörjats och de verksamhetsförbättringar som pågår. Därför delar också presidiet bedömningen att åberopa synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för 2024.

Men även om regionstyrelsen har arbetat med åtgärder och också följt upp nämndernas arbete så delar presidiet revisorernas kritik om att regionstyrelsens arbete med åtgärder skulle ha intensifierats tidigare. Utifrån regionstyrelsens helhetsansvar anser presidiet också att regionstyrelsen tidigare på året borde ha föreslagit fullmäktige att tillåta regionstyrelsen och nämnderna att få gå med underskott 2023. Det är huvudskälet till att presidiet står bakom revisorernas förslag om att bevilja regionstyrelsens ansvarsfrihet men att en anmärkning riktas mot regionstyrelsen och dess ledamöter och tjänstgörande ersättare för verksamhetsåret 2023.

Presidiet vill därmed förtydliga det allvarliga läget och emotser skarpare åtgärder framgent för att komma till rätta med det ekonomiska underskottet.

Jäv

Följande ledamöter anmäler jäv och deltar inte i beslutet vad avser ansvarsprövningen för regionstyrelsen: Katarina Nyberg Finn (S), Bengt Bergqvist (S), Jenny Sellsve (S), Jakob Eiserman (S), Gunnel Persson Westin (S), Elvira Broddesson Ericsson (S), Christer Nordqvist (S), Malin Bergqvist (S), Robert Hamberg (M), Jennie Klaesson (M), Jörgen Larsson (C), Cristine Persson (C), Ronny Karlsson (SD), Ted Länsberg (SD), Lars-Erik Olofsson (KD), Elin Hoffner (V), Marie Svensson (V), Conny Wahlström (MP) och Björn Hammarberg (M).

Expedieras till

Regionens revisorer, Regionstyrelsen

Beslutsunderlag

- §29 RF pres Ansvarsprövning för regionstyrelsen 2023
- Revisionsberättelse 2023
- Revisorernas redogörelse år 2023
- Förteckning över 2023 års granskningar
- G. Granskning av Regionstyrelsen 2023 REV-11-2023
- §26 RF pres Begäran om förklaring från regionstyrelsens och hälso- och sjukvårdsnämndens ledamöter och ersättare som tjänstgjort under 2023 med anledning av vad som anförts i revisionsberättelsen
- §64 Regionstyrelsen Ansvarsprövning för år 2023 – regionstyrelsens förklaring

Regionfullmäktige

2024-04-24

- Regionstyrelsens förklaring på revisionsberättelse
- Centerpartiets förklaring gällande regionstyrelsen och HSN maa revisionsberättelsen 2023
- Moderaternas förklaring gällande regionstyrelsen och HSN maa revisionsberättelsen 2023
- Körschema ansvarsprovning fullmäktige april 2024
- Jävig vid ansvarsprovning för 2023